

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ РОЗВИТКУ ІНТЕРЕСУ В УЧНІВ ДО ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

В педагогічних дослідженнях важливим є вибір об'єктивних показників для оцінки педагогічних явищ. Перевірка будь-якої експериментальної методики не можлива без визначення критеріїв оцінювання.

Метою статті є визначення і обґрунтування критеріїв оцінювання сформованості інтересу в учнів до трудового навчання та застосування їх в проведеному їх дослідженні.

Формування і розвиток інтересу до певного навчального предмету – педагогічне явище складне і тривале, тому виникла необхідність здійснити аналіз відповідних досліджень проведених педагогами та психологами.

Відомий спеціаліст з оцінювання педагогічних явищ А.А. Киверялг зазначає, що критерії повинні відповідати чотирьом основним вимогам:

1) Бути об'єктивними – давати можливість визначити досліджувану ознаку однозначно. Критерії тим об'єктивніше, чим більша кореляція між результатами оцінки різними експериментаторами.

2) Бути валідними – критерії повинні вимірювати саме те, для чого призначені. Вірогідність емпіричних даних тим вище, чим краще вони збігаються з використаними критеріями. Жоден критерій не є валідним для виміру декількох явищ. Не існує загальної валідності критеріїв [5, с. 77-78].

При визначенні критеріїв оцінювання різних явищ трудового навчання насамперед потрібно точно з'ясувати, що буде вимірюватися (розуміння теорії, знання фактів, сформованість умінь, навичок тощо). Отже, критерії оцінки повинні, відповідати меті перевірки.

3) Бути нейтральними до досліджуваних явищ. Якщо в ході експерименту в одній групі розвивають якість уміння (уміння вирішувати певні технічні задачі, чи виконувати якусь трудову операцію), а в іншій ні, це

уміння не можна використовувати для оцінювання. Природно, що у першому випадку це уміння розвивалося більше, ніж у другому.

4) Бути порівнянними і легко оброблюваними при статистичній обробці. Як в експериментальних, так і в контрольних класах потрібно використовувати одні й ті ж критерії.

В процесі аналізу праць інших педагогів та психологів, котрі досліджували загальні питання пізнавального інтересу учнів (В.Г. Іванова, Н.Г. Морозової, Г.І. Щукіної та ін.), та інтересу учнів до окремих навчальних предметів (А.А. Бабенко, С.І. Жмурського, М.Ф. Мартенюка, Н.О. Постернак та ін.) ми дійшли висновку, що при з'ясуванні сформованості в учнів інтересу до трудового навчання варто виділити чотири таких рівні:

1. Початковий. Учні цього рівня приваблюють лише окремі факти, які викликають захоплення, виробничі екскурсії, сам факт їх проведення. Самостійна робота з інструментами та верстатами для цих учнів є одночасно і предметом, і основним способом реалізації інтересу. Вони мають найнижчий рівень усвідомленості свого ставлення до вивчення трудового навчання та зовнішні, ні до чого не зобов'язуючі, мотиви його вивчення. Позитивне відношення учнів даної групи до вивчення трудового навчання обумовлене не змістом навчального матеріалу, а процесом його вивчення, їх інтерес безпосередньо пов'язаний з допитливістю і не виходить за її межі.

2. Низький. Учні цього рівня цікавлять окремі питання змісту трудового навчання. Вони можуть епізодично читати літературу з обраної тематики. Певною мірою ці учні не байдужі до причинно-наслідкових зв'язків навчального матеріалу, проте перевагу вони надають все ж зовнішній його стороні (яскравості, новизні, цікавості) та формі викладення. Практична робота для них залишається основним способом реалізації інтересу до трудового навчання. Хоча, при бажанні, вони можуть із задоволенням здійснювати й інші види навчальної діяльності.

3. Середній. На цьому рівні учнів вже цікавить зміст та логіка навчального матеріалу (будова конструкційних матеріалів, принципи роботи

машин і механізмів, закономірності технологічної обробки матеріалів, проектування та конструювання машин тощо). При виборі ними робіт на уроці та позаурочний час спостерігається диференційований та усвідомлений підхід, обумовлений внутрішніми, але не зовсім конкретними мотивами. Учні цього рівня відрізняє особистісний характер відношення до вивчення трудового навчання, досить конкретне розуміння його суспільної значимості та обумовлене цим прагнення до технічних знань, самостійності в оволодінні ними.

4. Високий. Головною особливістю цього рівня є те, що трудове навчання для учнів стає значимим як з точки зору віддалених, широких перспектив (обумовлених його роллю як інтегрованої навчальної дисципліни та значенням техніки та технічних процесів в житті людини), так і безпосередніх, близьких (обумовлених змістом матеріалу, його сутністю, практичним застосуванням). Ці учні отримують велике задоволення від уроків трудового навчання, постійно поповнюють свої знання. Більшість з них вже мають свою "вибрану" галузь знань, якій надають перевагу і з якої мають більш глибокі знання та уміння, що часто виходять за межі шкільної програми. Види навчальної діяльності з предмета інтересу остаточно перетворюються в шляхи його реалізації.

Для статистичної обробки результатів розвитку інтересу в учнів до трудового навчання показник рівня доцільно оцінювати в балах, де кожний критерій передбачає певні підрівні (табл. 1).

Таблиця 1.

Шкала оцінювання сформованості інтересу до трудового навчання в учнів основної школи (в балах)

<i>№</i>	<i>Критерії інтересу в учнів до трудового навчання</i>	<i>Бали</i>
	<i>Критерій 1: Запитання учнів до вчителя</i>	
1.	не задають запитань і після спонукань вчителя	0
2.	задають запитання лише після спонукань вчителя	1
3.	епізодично самостійно задають питання вчителю	2
4.	задають запитання в будь-якому випадку за темою	3

Критерій 2: Відповіді учнів за власним бажанням		
1.	за власним бажанням не відповідають	0
2.	дають відповіді відтворюючого характеру, іноді за власним бажанням	1
3.	дають відповіді відтворюючого характеру за власним бажанням іноді на творчі запитання	2
4.	відповідають за власним бажанням на всі запитання, проте на творчі з більшим бажанням	3
Критерій 3: Доповнення однокласників		
1.	не доповнюють відповіді однокласників	0
2.	іноді доповнюють відповіді інших учнів з допомогою вчителя	1
3.	доповнюють відповіді інших, беруть участь у фронтальній бесіді з допомогою вчителя	2
4.	із задоволенням доповнюють відповіді, активні при фронтальній бесіді, особливо при вирішенні проблемних ситуацій	3
Критерій 4: Виникнення запитань		
1.	запитання не виникають	0
2.	запитання виникають епізодично лише репродуктивного характеру	1
3.	переважають запитання репродуктивного характеру в межах шкільної програми	2
4.	переважають запитання творчого характеру як в межах шкільної програми так і поза нею	3

Продовження табл. 1.

<i>№</i>	<i>Критерії інтересу в учнів до трудового навчання</i>	<i>Бали</i>
Критерій 5: Вибір типу завдань		
1.	віддають перевагу лише завданням репродуктивного характеру	0
2.	віддають перевагу завданням репродуктивного характеру, епізодично пошукового характеру	1
3.	переважають завдання пошукового характеру, відсутня регулярність їх виконання	2
4.	переважають завдання творчого характеру, на встановлення причинно-наслідкових зв'язків	3
Критерій 6: Прагнення до самостійності в процесі діяльності		
1.	потребують покрокового контролю з сторони вчителя в процесі засвоєння ЗУН	0
2.	потребують епізодичну допомогу з сторони вчителя в процесі засвоєння ЗУН	1
3.	самостійна діяльність при формуванні умінь та навичок	2
4.	самостійна діяльність при вивченні теоретичного матеріалу	3
Критерій 7: Виконання додаткових завдань		
1.	не виконують додаткові завдання	0
2.	необов'язкові завдання виконують нерегулярно	1
3.	необов'язкові завдання виконують часто	2
4.	систематично виконують необов'язкові завдання	3

Критерій 8: Відвідування учнями гуртка		
1.	не записані в гурток	0
2.	записані в гурток, відвідують рідко	1
3.	записані в гурток, відвідують не постійно	2
4.	регулярно займаються в гуртку	3

Постільки критеріїв рівня розвитку інтересу в учнів до трудового навчання – вісім, і кожний критерій оцінюється від 0 до 3 балів, то можна оцінювати критерії рівня розвитку інтересу учнів в певному інтервалі балів (табл. 2).

Таблиця 2.

Оцінювання рівня розвитку інтересу в учнів до трудового навчання (в балах)

<i>Рівень розвитку інтересу в учнів до трудового навчання</i>	<i>Бали</i>
Початковий рівень	0-6
Низький рівень	7-12
Середній рівень	13-18
Високий рівень	19-24

Для експериментальної перевірки запропонованих критеріїв оцінювання рівнів розвитку інтересу в учнів до трудового навчання ми провели спеціальне дослідження, яке проходило в чотири етапи:

1 етап. Визначення рівня навчальних досягнень учнів протягом вивчення розділу програми з трудового навчання: "Техніка і технологічні процеси виготовлення виробів із конструкційних матеріалів" (7 клас).

2 етап. Встановлення рівня розвитку інтересу в учнів до трудового навчання.

3 етап. Аналіз взаємовпливу рівня навчальних досягнень учнів на уроках трудового навчання та рівня розвитку інтересу до цього навчального предмету.

4 етап. Доведення доцільності запропонованих критеріїв та рівнів

розвитку в учнів інтересу до трудового навчання.

Рівень навчальних досягнень учнів (42 учня сьомих класів) визначався підсумковою оцінкою з даного розділу.

З метою встановлення залежності між успішністю учнів з трудового навчання та рівнем їх інтересу до нього ми побудували діаграму. На ній по осі X показана кількість учнів експериментальної групи, а по осі Y – два показники: успішність учнів на уроках трудового навчання (шкала зліва від діаграми) та їх рівень розвитку інтересу (шкала справа від діаграми) – рис. 1.

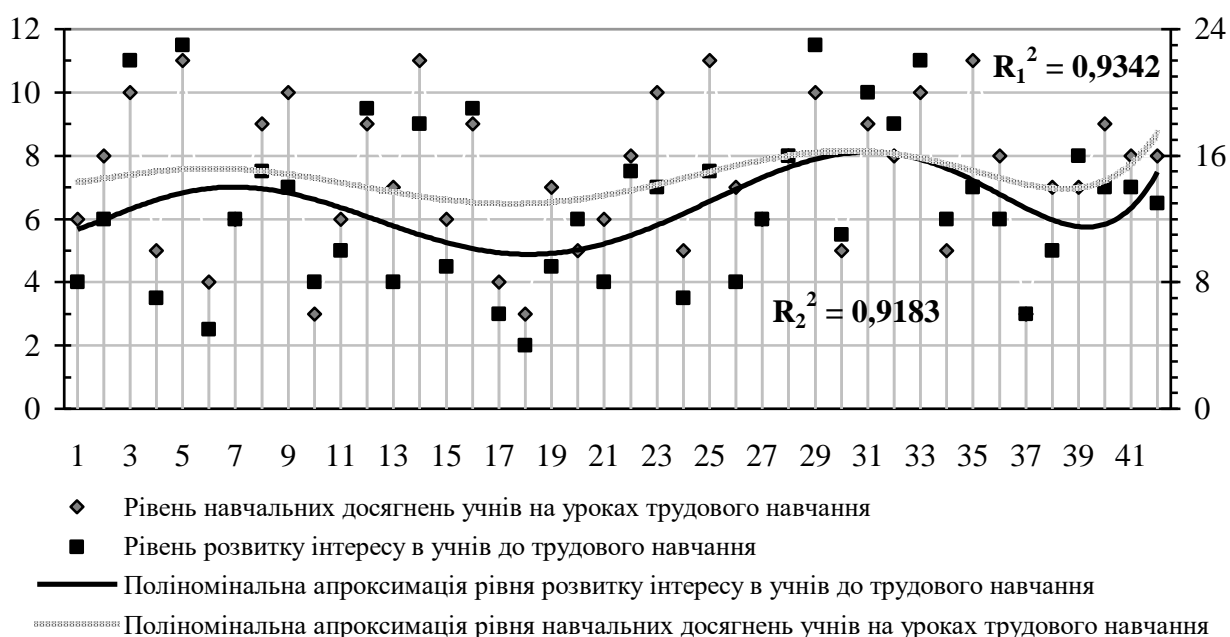

Рис. 1. Взаємозв'язок рівня розвитку інтересу в учнів до трудового навчання та рівня навчальних досягнень учнів при вивченні даного розділу програми трудового навчання

Аналіз взаємозв'язку рівня розвитку інтересу в учнів до трудового навчання та рівня їх навчальних досягнень ми провели за допомогою – регресійного аналізу, який використовується для аналізу даних чи прогнозування. Регресійний аналіз використовує дотичне середнє (послідовність середніх значень, обчислених по частинам рядів даних), яке згладжує відхилення в даних і більш чітко відображає форму лінії тренда [2; 7].

Аналіз ліній тренда (див. рис. 1) дозволяє простежити взаємовплив рівня навчальних досягнень учнів та рівня їх інтересу до трудового навчання.

Таким чином, встановлений взаємозв'язок між рівнем розвитку інтересу в учнів до трудового навчання та рівнем їх навчальних досягнень при вивченні розділу програми трудового навчання підтверджує правильність встановлених критеріїв оцінювання рівнів розвитку інтересу в учнів до трудового навчання та й саму доцільність поділу інтересу на запропоновані рівні (початковий, низький, середній та високий).

Література

1. Бабенко А.А. Развитие интереса к учебной деятельности при решении задач на оптимизацию средствами Microsoft Excel. // Педагогические проблемы становления субъективности школьника, студента, педагога в системе непрерывного образования: Сб. науч. и метод. трудов. Вып. 1. – Волгоград: ВГИПКРО, 2001. – 81 с.
2. Воробьев С.Н., Осипов Л.А. Регрессионный анализ: Учебно-методическое пособие. – СПб.: ГУАП, 2000. – 66 с.
3. Жмурський С.І. Формування інтересу учнів до вивчення фізики в багатопрофільних школах-ліцеях: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2003. – 230 с.
4. Иванов В.Г. Основные положения теории интереса в свете проблемы отношений человека. // Ученые записки ЛГУ. №214. Психология, Ленинград, 1956. С. 70-82.
5. Кыверялг А.А. Исследования проблем политехнической трудовой подготовки и профессиональной ориентации молодежи. – Таллин: Валгус, 1975. – 318 с.
6. Мартынюк М.Ф. Развитие интереса школьников к изучению физики в VI-VIII классах: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Киевский государственный педагогический институт им. А.М. Горького. – К., 1974. – 180 с.
7. Методы системного педагогического исследования. Учебное пособие. – Ленинград: Издательство Ленинградского университета, 1980. – 172 с.
8. Постернак Н.О. Стимулювання пізнавального інтересу учнів 6-8 класів до

біології: Дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., – 2003. – 189 с.

9. Щукина Г.И. Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся. – М.: Педагогика, 1988. – 208с.

Стаття присвячена встановленню критеріїв оцінювання розвитку інтересу в учнів до трудового навчання та обґрунтуванню доцільності введення рівнів (початковий, низький, середній та високий), а також встановлення залежності між рівнем розвитку інтересу в учнів до трудового навчання та рівнем їх навчальних досягнень.

Ключові слова: трудове навчання, інтерес, рівень розвитку інтересу в учнів до трудового навчання, рівень навчальних досягнень.

S.V.Gorchinsky, V.G.Getta

THE CRITERIA OF EVALUATION OF DEVELOPMENT LEVEL OF INTEREST OF PUPILS TO LABOUR STUDYING

The article is devoted to the ascertaining evaluation of development of interest for pupils to the labour studying and argumentation expedience of introduction of levels (initial, low, middle and high), and also ascertaining of dependence between the level of development of interest for pupils to the labour studies and level of their educational achievements.

Key words: labour studying, interest, level of development of interest for pupils to the labour studying, level of educational achievements.